

Rätt att vara med

Handlingsprogram för barn och ungdomars kultur

BARN OCH UNGDOMARS KULTUR

INLEDNING

*"Kultur är den fria människans sätt att uttrycka sig. Kultur är viktigt uttrycksmässigt. Man skapar någonting av det man tänker och så slänger man ut det i någon slags form"*¹

Människor har unika erfarenheter som formas av historiens alla lager men också av den specifika tid och det rum som är deras. De som är barn och ungdomar i dag har sitt alldeles unika och egna perspektiv på tid. En unik kompetens att ta till vara i beslut och verksamhetsutveckling. Såväl individen som samhället mår gott av att allas kreativitet, engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande tas tillvara.

För att denna insikt och i många dokument uttryckta vision ska ta några steg närmare att också i praktiken inbjuda de unga 'till bordet' har regionens kulturnämnd inbjudit kommunalförbunden och olika grupperingar av barn och unga i regionen till dialog omkring utformandet av ett regiongemensamt måldokument. Arbetet syftar till att samla offentliga verksamheter och civilsamhällets aktörer till gemensamma mål och satsningar som säkrar alla barns delaktighet i och rätt till meningsfulla aktiviteter, upplevelser och sammanhang som stödjer dem i deras växande och lärande.

Programmet tar sin utgångspunkt i Västra Götalandsregionens vision – Det goda livet och i Barnkonventionen. Avsikten är att programmet ska kunna ligga till grund för handlingplaner och aktiviteter där olika regionala och lokala verksamheter utvecklar sin verksamhets-specifika del och roll i den regionala helheten och de gemensamt formulerade målen.

För att kunna tillgodose barn och ungdomars möjlighet och rätt till ett gott liv krävs ett gott samhälle som bygger för en hållbar framtid.

"Med hållbarhet i centrum för utvecklingsarbetet ökar betydelsen av att se till kommande generationer och deras förutsättningar. Utgångspunkten är barnen. En region som är bra för barnen är en attraktiv och konkurrenskraftig region i framtiden. Beslut som tas med barnens bästa för ögonen blir bra hållbara beslut. Barn som ges likvärdiga och starka förutsättningar att växa upp är grunden för samhällets fortsatta utveckling." ur Hållbar tillväxt i Västra Götaland

Barn har fastlagda rättigheter genom FN:s Barnkonvention som Sverige och Västra Götalandsregionen har antagit och åtagit sig att leva upp till.

"Barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, i skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer." artikel 13
"Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet." artikel 31

Arbetsprocessen.

¹ Citat från en av de unga som deltagit i referensgrupper, genom projektet Ungkulturdialog, under arbetsprocessen.

Förslaget har arbetats fram i en arbetsgrupp bestående av politiska företrädare för regionens kulturnämnd samt kommunförbunden i FyrboDal, Skaraborg och Sjuhärad. Dialog har förts med GR som dock saknar politisk organisation för att formellt ingå i processer omkring kultur och fritidsfrågor. Gruppen politiker har genom projektet UngkulturDialog tagit del av synpunkter från barn och unga över hela regionen, i olika åldrar och med olika intresseinriktningar. Samtal har också förts med de kommunala och regionala barnkultursamordnarna/ konsulenterna och nätverket för musik- och kulturskolor i Skaraborg.

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR DET GODA LIVET OCH DET GODA SAMHÄLLET

Inflytande och möjlighet att påverka. Barn och ungdomar har rätt att vara med och påverka. Barn och ungdomar har också specifik kunskap som utgör en viktig resurs i samhällsutvecklingen. För samhällets offentliga institutioner och föreningslivet handlar det framförallt om att flytta fokus i arbetet från det traditionella "för och om" till en kultur "av och med.

Likvärdiga möjligheter. Såväl mötet med kultur och idrott som möjligheterna till eget utövande är väsentligt för individens utveckling. Alla har dock inte samma utgångsläge. Västra Götalandsregionens politik för barn och ungas kultur och fritid ska ge alla barn och unga så lika möjligheter som möjligt att möta och själv utforska olika konstnärliga uttryck och idrottsliga aktiviteter. Det ska inte spela någon roll vilket kön man har. Det ska inte heller spela någon roll vilken kulturell, religiös, ekonomisk eller social bakgrund man har. Det ska inte spela någon roll var i regionen man bor. Inte heller om man har funktionshinder. På barn- och ungdokumentpolitikens område ska alla ges likvärdiga möjligheter.

Rika möjligheter till eget skapande och upplevelser. Mötet med kultur handlar inte bara om att betrakta eller konsumera. Det är lika viktigt att själv få uttrycka sig. Genom att prova och tillägna sig olika kulturformer eller idrotter ges vidgade uttrycksmöjligheter och verktyg för kommunikation och kunskapsinhämtning. Möjlighet att utveckla sociala och entreprenöriella förmågor. De professionella konstnärerna, kulturarvsspecialisterna, pedagogerna och föreningsledarna är viktiga inspiratörer och kunskapsbärare. Vuxna har ansvaret att delge barn och ungdomar sina kunskaper och erfarenheter samt skapa miljöer där barnen själva får prova.

Kultur och lärande. Lärandet pågår hela tiden under hela livet. De bästa förutsättningarna för allt lärande är när man drivs av nyfikenhet och lust. Kulturen har möjligheter och ansvar att stödja och medverka till att stimulera nyfikenhet och lust i såväl det formella som det oformella lärandet. Skolan är en samhällsinstitution som möter alla barn. Ett av skolans uppdrag är att stödja alla barns vidgade språkutveckling så att de kan använda sin yttrandefrihet och sina demokratiska rättigheter i samhället. Olika kulturella uttryck måste därför integreras i skolans arbete så att den samverkar med och tillför ett pedagogiskt mervärde i skolans verksamhet.

Vidgat kulturbegrepp. Detta program har ett fokus på kultur för barn och ungdomar utan att ha definierat eller avgränsat begreppet kultur. Detta för att man önskat ha ett så öppet förhållningssätt som möjligt. Gränserna mellan den offentligstödda kulturen, den kommersiella kulturen och 'ungdomskulturen' är flytande och allt mer sammanflätat. De inspirerar och dansar fritt med varandra. Med nya medier och ny teknik skapas hela tiden nya korsbefrukningar mellan uttrycks-, organisations- och produktionsformer. Idrottsrörelsen och idébaserade organisationers verksamhet är av stor betydelse i många barns och ungdomars liv och måste därför involveras i det vidgade kulturbegreppet. För idrottsrörelsen finns också ett särskilt regionalt Idrottspolitiskt program som antogs av kulturnämnden i januari 2004.

Programmet vill öppna för att rikare och friare förutsättningar skapas för barn och ungdomars lust till aktivitet, skapande och organisering. Barn och ungdomar ska bemötas med respekt.

MÅL OCH STRATEGIER

Barn och ungdomars inflytande och påverkan i sitt lärande och sina egna kultur- och fritidsaktiviteter.

- Det räcker inte med att erbjuda bra kulturverksamhet utan att söka former för att involvera de unga innevånarna i verksamheten. Varje verksamhet bör själv fundera över vilka former av delaktighet och interagerande som är möjliga utifrån givet uppdrag.
- Institutioner, skolor och föreningsliv med offentligt stöd ska utveckla nya arbetssätt och organisering som säkrar de ungas perspektiv och påverkan i verksamheternas olika delar.
- Barn och unga är en resurs med hög kompetens av kommunikation och produktion inom den digitala tekniken. Nya kommunikationsplattformar riktade till målgruppen unga bör därför också utformas i dialog med barn och ungdomar.

Att tillsammans med barn och ungdomar forma bra lärmiljöer och mötesplatser som ger trygghet och stimulans.

- Regionens arkitekturkonsulent ges förstärkt uppdrag att initiera nätverk och partnerskap som syftar till att utveckla modeller och kunskap omkring lärmiljöer och närmiljöer som är trygga och stimulerande för barn och ungdomar. Uppdraget innebär att involvera barn och unga i arbetet samt att finna former för att kommunicera idéer och gjorda erfarenheter. Förskola, grundskola och gymnasieskola är barnens och personalens arbetsmiljö. Det ska också vara en miljö för lust, lärande och kreativitet. Att initiera forskning och erfarenhetsutbyten omkring miljöns och arkitekturens betydelse för lärande. Utveckla modeller och diskussioner om utformning och förändring i offentliga rum och mötesplatser så att de känns trygga och vackra.

Att organisera god tillgänglighet till kultur- och föreningsliv

- Offentliga rum ska vara tillgängliga för barn och unga. Det är av stor vikt att barn och unga har rimliga möjligheter att mötas och själva organisera sin verksamhet. Det bör därför finnas god och för unga synlig information om offentliga lokaler och arenor, generösa öppettider och ekonomisk rimlighet i förhållande till målgruppen.
- Att kunna ta sig från en plats till en annan är en förutsättning för delaktighet och tillgänglighet. Kollektivtrafikens utformning är av avgörande betydelse för barn och ungdomar. Kommuner och region ska tillsammans söka lösningar som underlättar barn och ungas kommunikationer mellan regionens kommuner men också inom den egna kommunen.
- Barn och unga med funktionshinder har ofta svårt att såväl ta del av som att utöva kultur- och idrottsarrangemang. Offentliga miljöer ska vara tillgängliga och integrerade men det kan också finnas behov av arrangemang och miljöer som är särskilt riktade till olika funktionshindergrupper. Utformningen av tillgänglighet och delaktighet för olika funktionshindergrupper ska göras i dialog och samverkan med brukargrupper och deras representanter.
- Kulturella normer, värderingar och ekonomi ska inte utgöra hinder för barn och ungas deltagande i fritidsaktiviteter. Kulturinstitutioner, folkbildning och föreningsliv ska verka för ett breddat tilltal och ett vidgat kulturbegrepp som skapar erkännande och engagemang hos olika grupper och intresseinriktningar av unga människor.

Att satsa på vuxna som möter med barn och unga

- Att satsa på mänskliga och tekniska nätverk som syftar till dialog, lärande och samnyttjande av resurser och kompetens. Skolan är en kunskapsförmedlande institution som möter alla barn och unga. Arkiv, bibliotek och kulturarvsverksamheter är kunskapsbärande institutioner. Var för sig besitter institutionernas personal såväl stor allmän som specialiserad kunskap. Samverkan mellan skola och kultur ska generera ett mervärde. Det förutsätter dock kunskap om varandras kompetenser och utvecklande av nya sätt att samarbeta på.
- De kommunala kulturskolorna är viktiga lokala kompetenspooler för lärande och skapande när det gäller barns och ungas möjligheter att tillägna sig ett vidgat språkbruk. Kulturskolorna ska vara en dynamisk och lustfylld mötesplats som satt målgruppens efterfrågan i fokus. Det förutsätter ett vidgat kulturbegrepp, kompetenskomplettering och ökad flexibilitet, något som kan skapas genom samverkan och friare flöde med andra lokala aktörer såsom t ex skola, studieförbund, hembygdsföreningar, fritidsgårdar och/eller lokala kulturaktörer/arrangörer. Samverkan mellan närliggande kommuners verksamheter när det gäller kompetensförsörjning, erfarenhetsutbyten och kompetensutveckling är en självklar utveckling liksom att verksamheterna bör ha ett tydligt uppdrag och en samspelande roll i det lokala kulturlivet.
- De kommunala barn/kultursamordnarna har en viktig roll som kommunikationslänk mellan regionala och lokala utbildnings- och kulturaktörer och resurser. Västra Götalandsregionen vill i dialog med kommunerna bidra till att barnkultursamordnarna ges ett tydligare uppdrag och arbetsförutsättningar.
- Föreningslivets ideella ledare är en stor och viktig resurs. Utbildning och stimulans till ledarna är av stor betydelse. Samhällets institutioner har ett ansvar att samverka med och stödja utbildningsverksamheten i den ideella sektorn.
- I utbildnings- och fortbildningssatsningar ska ett ökat samarbete med regionens Universitet och Högskolor etableras. Forskning som syftar att erövra ny kunskap om kultur och lärande bör initieras och utvecklas.

Att öka ungas möjlighet till interkulturella möten

- Västra Götalandsregionen ska i samverkan med kommunerna utveckla väl synliga infrastrukturer för information och coaching som stimulerar och underlättar ungas internationella rörlighet.
- Skapa arenor och mötesplatser som nyttjar och synliggör den kulturella mångfalden inom regionen. Olika kulturer och livserfarenheter är en tillgång.

Att utveckla tydlig infrastruktur mellan regionala och kommunala resurser

Västra Götalandsregionens kulturnämnd fördelar på olika sätt medel för att underlätta barn och ungas möte med och utövande av konst, kultur och fritidsaktiviteter.

- Kulturnämnden avsätter medel till de delregionala tillväxtprogrammen, för att i samverkan med kommunförbunden hitta nya metoder för byggande av partnerskap som länkar samman lärande, kultur, näringsliv och civilsamhälle i tillgängliga och användarvänliga infrastrukturer.
- Kulturnämnden avsätter medel motsvarande en tjänst per kommunalförbund. Tjänsten syftar till att skapa nya partnerskap/nätverk som stärker intentionerna i handlingsprogrammen.

- Västra Götalandsregionens *arrangörstöd* är regionala pengar som möter kommunala för att främst skolor ska kunna köpa in professionell kulturkompetens som del i lärandeprocessen. En interaktiv webbaserad portal som erbjuder och synliggör de olika verksamheternas utbud ska utvecklas. För att arrangörstödet ska fungera krävs att samtliga arrangörer har tillgång till information och kommunikation omkring tillgängligt utbud. Arrangörstödet bygger på lokala beslut om innehåll och behov medan regionala kulturverksamheter och pengar skapar förutsättningar genom delfinansiering, samordning och coachning. Dialogen mellan den regionala konsultsamverkansgruppen och lokala nätverk/barnkulturgrupper är en förutsättning och bör fortsatt utvecklas.
- *K-pengen* utgör ett redskap för att stödja ungas eget skapande och organisering på egna villkor. Västra Götalandsregionens arbete med *K-peng* (en snabb slant för unga att själva söka) har slagit väl ut och flera kommuner har etablerat liknande "snabbslantpotter". I dialog med kommunerna vill Västra Götalandsregionen utveckla formerna och rollfördelningen för detta stöd.
- Det generella förenings- och folkbildningstödet är viktigt för verksamheternas utvecklingsarbete lokalt och regionalt. Region och kommuner bör se över om förändringar eller kompletteringar i de nuvarande regelverken behövs för ökad flexibilitet i bidragsgivningen och föreningsformer som bättre motsvarar ungas behov och aktiviteter.
- Kommunikationsplan. Alltför många gemensamma resurser är okända för alltför många innevånare och verksamheter. En plan för synligare och tydligare information samt nya informationskanaler.
- Handlingsprogrammet ska finnas i anpassade versioner för personer med olika funktionshinder. Det bör även översättas till andra språk, i första hand engelska för att kunna kommuniceras utanför sverige samt formuleras i minst en version som kan förstås av barn och unga.

Uppföljning utifrån ett barnperspektiv

Barnperspektivet är ett vuxet, insiktsfullt övervägande om barnets långsiktiga intresse, där kunskap om barnets perspektiv vägs in. Det förutsätter barnets delaktighet och möjlighet att göra sig hörd.

- Varje verksamhet rekommenderas att i den årliga verksamhetsberättelsen beskriva sina beslut, aktiviteter och resultat ur ett barnperspektiv. Bra verktyg är Barnkonsekvensanalys och Barnbokslut.